

PRUSY KRZYŻACKIE

Pamięci przodków zamieszkujących
przez stulecia tereny wiejskie na zachód
od Gdańska

*Vere novo, gelidus canis cum montibus humor
liquitur et Zephyro putris se glaeba resolvit,
depresso incipiat iam tum mihi taurus aratro
ingemere et sulco attritus splendescere vomer.*

Publius Vergilius Maro, *Georgica*, I, 43–46

RAFAŁ KUBICKI

PRUSY KRZYŻACKIE

Gospodarka i kultura
na obszarach wiejskich

WYDAWNICTWO
UNIWERSYTETU GDAŃSKIEGO
GDAŃSK 2024

Recenzent
Prof. dr hab. Roman Czaja

Redaktor Wydawnictwa
Anna Świtalska-Jopek

Tłumaczenie podsumowania
Dogadamycie.pl Sp. z o.o.

Projekt okładki i stron tytułowych
Andrzej Taranek

Ilustracja na okładce
Fragment zaginionego obrazu *Oblężenie Malborka w trakcie wojny trzynastoletniej*
z około 1485 r., znajdującego się w Dworze Artusa w Gdańsku,
simulacrum fotograficzno-cyfrowe według Krzysztofa Izdebskiego
(ze zbiorów Muzeum Gdańska)

Skład i łamanie
PRACOWNIA

Publikacja sfinansowana ze środków Prorektora ds. Badań Naukowych
Uniwersytetu Gdańskiego oraz Wydziału Historycznego Uniwersytetu Gdańskiego

© Copyright by Uniwersytet Gdański
Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

ISBN 978-83-8206-603-6

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel. +48 58 523 11 37, tel. kom. +48 725 991 206
e-mail: wydawnictwo@ug.edu.pl
wydawnictwo.ug.edu.pl

Księgarnia internetowa: wydawnictwo.ug.edu.pl/sklep/

Druk i oprawa
Zakład Poligrafii Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel. +48 58 523 14 49

Spis rzeczy

Wstęp	7
-----------------	---

CZĘŚĆ I GOSPODARKA NA OBSZARACH WIEJSKICH

1. Rolnictwo	15
1.1. Organizacja i ramy prawne produkcji rolniczej	16
1.2. Gospodarstwo chłopskie	26
1.2.1. Wieś zagrodnicza	46
1.3. Dobra służebne (rycerskie)	50
1.4. Folwarki krzyżackie	74
1.5. Dobra biskupie i kapitulne	85
1.6. Posiadłości klasztorne	91
1.7. Posiadłości ziemskie miast	98
1.8. Rola zakonu krzyżackiego w finansowaniu gospodarki wiejskiej (pożyczki i pomoc)	106
1.9. Wieś i pieniądze	117
1.10. Zróżnicowanie ekonomiczne na terenach wiejskich	132
2. Produkcja	135
2.1. Produkcja na obszarach wiejskich	136

CZĘŚĆ II ŚRODOWISKA I MODELE KULTURY NA OBSZARACH WIEJSKICH

1. Środowisko wiejskie – chłopci	151
1.1. Warunki mieszkaniowe i bytowe	151
1.2. Małżeństwo – rodzina	167
1.3. Obyczaje i obrzędy	175
1.4. Zajęcia i rozrywka	182
1.5. Wspólnota wiejska	184
2. Środowisko wiejskie – rycerstwo i szlachta	186
2.1. Warunki mieszkaniowe i bytowe	186

2.2. Małżeństwo – rodzina	189
2.3. Fundacje dewocyjne	192
2.4. Obyczaje i obrzędy	197
2.5. Zajęcia i rozrywka	198
3. Edukacja	202
3.1. Szkoły parafialne	203
4. Człowiek wobec śmierci	206
4.1. Testament	207
4.2. Pogrzeb	208
4.3. Pochówek – cmentarz	211
Podsumowanie	217
Summary	231
Ekskurs	246
Wykaz skrótów	249
Spis ilustracji, map, tabel, wykresów	251
Bibliografia	254
Indeks osobowy	277
Indeks nazw geograficznych	284
Indeks rzeczowy	292